

Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*

Sezin KAVAK**

Bayram BAŞ***

Öz

Bu araştırma Türk çocuk edebiyatı yazarlarından Koray Avcı Çakman'ın çocuklara yönelik olarak yazdığı hikâyelerindeki eğitsel iletileri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma deseni olarak iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnelerini Koray Avcı Çakman'a ait 5 hikâye kitabında yer alan 56 hikâye metni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 40 farklı eğitsel iletiyi gösteren bir ölçüt listesi hazırlanmıştır. Araştırmanın verileri olan hikâye metinlerindeki eğitsel iletiler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yazarın eserlerinde %33,33 oranı ile en fazla kişisel gelişime yönelik iletilere yer verilmiştir. Bu kategoriyi %31,37 oranı ile sevgiye yönelik iletiler, %26,27 oranı ile evrensel değerlere yönelik iletiler ve %9,02 oranı ile iletişime yönelik iletiler izlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel ileti, çocuk hikâyeleri, değerler, Koray Avcı Çakman.

A Research on Educational Messages in Stories of Koray Avcı Çakman

Abstract

This research was conducted to determine educational messages in children's stories written by Koray Avcı Çakman, one of the Turkish Children's Literature authors. The study was performed by the case study which is one of qualitative research methods. The embedded single case study method was used as the design of research. Research objects of this study are composed of 56 stories in 5 storybooks of Koray Avcı Çakman. As a data collection method, criteria list indicating 40 different educational messages were prepared. Content analysis was applied to evaluate educational messages which form the data of this research. According to the results of research, the most common category in storybooks of the author is personal development-oriented messages with 33.33%. This category is followed by love-oriented messages with 31.37%, universal values-oriented messages with 26.27% and communication-oriented messages with 9.02%.

Keywords: Educational messages, children's stories, values, Koray Avcı Çakman.

* Bu makale Doç. Dr. Bayram Baş danışmanlığında Sezin Kavak tarafından hazırlanan "Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma" adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi. İstanbul, E-posta: sezinkavak@gmail.com

*** Doç., Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. İstanbul, E-posta: bayrambas@gmail.com

Giriş

Eğitsel ileti kavramı sosyal disiplinler içerisinde önemli bir yer tutmasının yanında özellikle eğitim alanında da birçok disiplinle bağlantılı biçimde değerlendirmeye açıktır. Eğitsel ileti kavramı özellikle çocuklardaki okuma ve dinleme becerisinin geliştirilmesi sürecinde gösterdiği rolle ön plana çıkar.

Eğitsel iletiler değer ve tema kavramları ile ilişkilendirilerek ele alınabilir. Değerler, ileti aracılığı ile kurgunun içinde aktarılırken değerlerin edebiyat eserlerinde kendine yer bulması ise temalar ve eğitsel iletiler aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Değerler genellikle, kişisel ya da toplumsal tercihlere göre kendiliğinden iyi olan şeyler (güzellik, doğruluk, sevgi, dürüstlük ve sadakat gibi) olarak tanımlanmaktadır. Değerler eğitimi üzerine yapılan birçok çalışmada farklı değer tanımlarına yer verilmiştir. Halstead ve Taylor (2008) değeri şu şekilde tanımlamaktadır: Değerler davranışlara rehberlik eden ilke ve temel inançlar; neyin değerli olduğunu gösteren özellikler, bireylerin ulaşmaya çalıştıkları idealler, belirli inançların ve eylemlerin iyi, doğru, istenebilir veya saygıya değer olduğuna karar vermemize yarayan geniş standartlardır. Raths, Harrnin ve Simon (1966) değeri, toplum tarafından onaylanmış olan ve bireyin sahip olmaktan gurur duyduğu inançlar, tutumlar ve duygular olarak ifade eder. Fraenkel (1977) değerleri “hem duygusal bağlılıklar hem de değer (kıymet) hakkındaki düşünceler” olarak görmektedir. Beck (1990), değerleri insanın iyiliğini teşvik eden nesnelere, aktiviteler ve deneyimler olarak tanımlamaktadır. Shaver ve Strong (1976) ise değerleri yargılama esnasında kullandığımız standartlar ve ilkeler olarak ifade eder. Değerler; insanları, nesnelere, fikirleri, eylemleri ve durumları iyi, değerli, arzu edilebilir ya da diğer yandan kötü, değersiz, ahlaksız olarak yargılamamıza yarayan kriterlerdir.

Bu farklı tanımların ortak noktası değerlerin “istenilen, arzu edilen” olarak ifade edilmesi ve belirli bir toplum tarafından da kabul görmüş olmalarıdır. Toplumun yeni bireylerine de bu değerlerin öğretilmesi açısından değerler eğitimi büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle okul programlarında kendine yer bulan değerler eğitimi sayesinde bireylerin yaşadıkları toplumun refahına katkıda bulunacakları şekilde karakter gelişimlerinin ve kişilik eğitimlerinin sağlanması; öğrencilerin güvenli, sağlıklı ve verimli bir yaşam sürerek topluma olumlu katkılarda bulunan sorumlu vatandaşlar haline gelmelerinin sağlanması hedeflenmektedir.

Halstead ve Taylor (2008)'a göre değerler eğitiminin iki temel amacı vardır:

- Uygun değerlerin okullar, eğitimciler ya da seçilmiş temsilcileri aracılığıyla bütün toplum tarafından tanımlanması,

- Bu onaylanmış değerlerin çocuklara aktarılması. Bu aktarım, okulun sunduğu farklı imkânlar aracılığıyla gerçekleştirilebilir: müfredat konuları ve temalar, spor etkinlikleri, topluluk bağlantıları, bağış etkinlikleri ya da müfredat dışı etkinlikler, öğretmen-öğrenci ilişkisi, okul yapısı ve yönetimi, okul disiplini, doğal çevre, öğretme ve öğrenme süreci, gizli müfredat ve okulun değer sistemi.

Değerler eğitimi çocuk edebiyatında da kendine geniş bir yer bulmaktadır. “Çocuklar hikâyeleri dinleyerek, okuyarak ve edebiyat eserinde yer alan karakterleri ve durumları düşünerek (nazik, dürüst ya da adil olmak gibi) değerlerin ne anlama geldiğini kavrayabilirler. Edebiyatta gerçek hikâyelerin kullanımı değerler eğitiminin aktarılması için bir fırsat sağlar.” (Gibbs ve Earley, 1994) Covalleskie (1992) “karakter gelişimi için değerler ile ilgili düşünce ve söylemlerin gerekli olduğunu” öne sürer.

Bu nedenlerden dolayı çocuk edebiyatı eserleri değerler eğitiminde bir araç olarak kullanılmaktadır. Değerlerin edebiyat eserlerinde kendine yer bulması ise temalar ve eğitsel iletiler aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Stoodt'a göre (1996) tema önemli bir fikir, anlam, bir hikâyenin arkasındaki önem, eserdeki merkezi ya da baskın bir fikir anlamına gelmektedir. Tema, kurgu olmayan düzyazılarda genel tartışma konusu, söylemin konusu veya tez olarak tanımlanabilir. Ancak şiir ve kurgu metinlerde tema; kişiler, eylemler ve imgeler temsiliyle somutlaşan soyut bir kavramdır. Brinker (1995) temanın tek bir metne özgü olmadığını, bir temanın farklı edebi ürünlerde farklı şekillerde ele alınabileceğini ve bu nedenle temanın potansiyel olarak farklı ürünleri birleştirdiğini ifade etmektedir. Brooks ve arkadaşlarına (1975) göre tema, hikâyenin kendisidir. Sadece temanın diğer unsurların içinde ve hikâyenin dinamik ilerlemesinde örtük olduğu durumlarda, hikâye kurgusal anlamda var olabilir ve anlatılabilir. Yani, temayı kolaylıkla içerik olarak düşündüğümüz gibi, diğer unsurların yaşamsal olarak ilişkili olduğu bir biçim ilkesi olarak da düşünebiliriz. Lukens (2007) ise edebiyattaki temayı hikâyeyi bir arada tutan bir fikir (toplum hakkında bir yorum, insan doğası ve şartları gibi) olarak görmektedir. Tema, yazılı bir metindeki temel fikir ya da anlamdır.

Çocuk edebiyatının değerler eğitimi açısından bir araç olarak kullanıldığı göz önüne alındığında, bu amaçla yazılan çocuk edebiyatı metinlerinde temaların değerlerden oluşması kaçınılmaz olacaktır. Taylor'ın (2003) vurguladığı gibi çocuk edebiyatı ürünleri, okuruna egemen kültürden gelen ideolojilerden, değerler ve inançlardan oluşan küçük bir evren sunar. Başka bir deyişle, çocuklar okumayı öğrendiklerinde aynı zamanda kültürü de öğrenirler. “Okumayı öğrenmek, toplumsallaşma sürecinin bir parçası ve kültürün bir nesilden diğerine aktarıldığı önemli bir mekanizmadır. Edebiyat, okura estetik zevk ve rahatlama sağlarken aynı zamanda okurun bilgi ve

deneyimlerini artırarak onlara sorunlarını çözme konusunda yardımcı olur ve çocukların gelişim yolculuklarında önemli bir rol oynar.” (Stoodt,1996)

Eğitsel iletiler ise bu değerlerin temalar aracılığıyla aktarımında bir araç görevi görür. Sever (2015) iletiyi yazarın okurla paylaşmak istediği ana düşünce olarak tanımlar. Kurgu metinlerde ileti, sanatçının okurunda yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığına işaret eder. Özdemir’in (1995’ten akt.: Sever, 2015) belirttiği gibi “yazınsal metinlerde ileti kesin bir yargıya dönüştürülerek değil, metnin dokusuna sindirilerek aktarılır. Bu nedenle iletiler metnin içinde gizlidir ve örtük bir özellik taşır.” İleti, yazarın bir yönden eserinde aktarmayı amaçladığı ana fikri olması sebebi ile değerlerin işe koşulmuş hâlidir. Yani olgusal açıdan kendine metinde yer edinen değerler, bir olay olarak iletiye dönüşür ve bir nevi kurguda eylem kazanırlar. Daha farklı bir söyleyişle değerler, ileti aracılığı ile kurgunun içinde aktarılırlar.

Eğitsel iletilerin aktarımı doğrudan ya da dolaylı bir şekilde yapılabilir. “Çocuk edebiyatı eserlerinin temel amacı öğretmek değil, çocuklara duyarlık kazandırmak ve onların güzele yönelik duygularını geliştirmek olduğu” (Sever, 2015) için değerler çocuklara bu eserler aracılığıyla dolaylı bir şekilde aktarılırlar.

Bu araştırmanın amacı, Koray Avcı Çakman’ın ortaokul öğrencilerine yönelik yazmış olduğu hikâyelerdeki eğitsel iletilerin tespit edilmesi ve tespit edilen bu eğitsel iletilerin aktarım biçimlerine göre sınıflandırılmasıdır. Ayrıca yazarın hikâyelerinde bu eğitsel iletileri kullanmasının hangi amaca yönelik olduğunu tespit etmek ve eğitsel iletileri bu amaçlar doğrultusunda (sevgiye yönelik, iletişime yönelik, kişisel gelişme yönelik ve evrensel değerlere yönelik) kategorilendirerek kitaplardaki dağılımını ortaya koymaktır.

Bu çalışmada belirlenen alt problemler şunlardır:

1. Koray Avcı Çakman’ın hikâyelerinde yer alan sevgiye yönelik eğitsel iletiler nelerdir?
2. Koray Avcı Çakman’ın hikâyelerinde yer alan iletişime yönelik eğitsel iletiler nelerdir?
3. Koray Avcı Çakman’ın hikâyelerinde yer alan kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler nelerdir?
4. Koray Avcı Çakman’ın hikâyelerinde yer alan evrensel değerlere yönelik eğitsel iletiler nelerdir?
5. Koray Avcı Çakman’ın hikâyelerinde yer alan eğitsel iletilerin aktarım şekli nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmalarının amacı belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Yıldırım ve Şimşek'e göre nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bu da bir duruma ilişkin etkenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırılması ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanması anlamına gelmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013.) Araştırmada durum çalışması desenlerinden iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. Bu desen, tek bir durumun içinde birden fazla alt tabaka veya birim olduğu durumlarda kullanılır ve yapılan durum çalışması ilgili durumu bütüncül ve tek bir ünite olarak ele alır (Yıldırım & Şimşek, 2013.) Bu çalışmadaki genel durum olan Koray Avcı Çakman'ın çocuk hikâyelerindeki eğitsel iletiler, tek bir durumu meydana getirmektedir. Bu tek durumun altında yer alan her bir ileti kategorisi de iç içe geçmiş tek durumu oluşturduğu için çalışmanın deseni iç içe geçmiş tek durum desendir.

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırmadaki inceleme nesneleri Koray Avcı Çakman'ın çocuk edebiyatı sahasında yazdığı çocuk hikâyeleridir. Yazara ait tüm eserler listelendikten sonra bu eserlerin türleri belirlenmiş ve türü hikâyeye olan eserlere dair bir liste oluşturulmuştur. Bu liste içerisinde yer alan hikâyeye kitaplarından hedef kitlesi ortaokul (5-8. Sınıflar) olanlarını belirlemek amacıyla genel liste 10 alan uzmanına sunulmuştur. Alan uzmanlarından ortaokul hedef kitlesine yönelik eserleri belirlemeleri istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre aşağıda künyeleri verilen eserler eğitsel iletilerinin belirlenmesi amacı ile araştırmanın inceleme nesnesi olarak kabul edilmiştir:

Tablo.1 Araştırmada kullanılan hikâyeler ve yayınevleri

S. No.	Kitap Adı	Öykü Sayısı	Yayınevi
1	Dedemin Uçan Dairesi	10	Tudem Yayınevi
2	Sahibini Arayan Keman	7	Tudem Yayınevi
3	Yengeç Yazar	10	Tudem Yayınevi
4	Gülen Sakız Ağacı	17	Tudem Yayınevi
5	Sıra Sana da Gelecek	12	Tudem Yayınevi

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Buna göre nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Çalışmanın dokümanlarını Koray Avcı Çakman'a ait olan ve araştırmanın inceleme nesneleri

olan çocuk hikâyeleri oluşturmaktadır. Bu dokümanlarda yer alan eğitsel iletileri belirlemek için her bir hikâye araştırmacı tarafından derinlemesine okunmuş ve incelenmiştir. Bu çalışmalar sırasında eğitsel niteliğe sahip olan iletiler kitaplarda işaretlenmiş ve ileti özelliği gösteren metinler elektronik ortama aktarılmıştır. Araştırmacı, belirlediği eğitsel iletileri doğrudan ve dolaylı eğitsel ileti olacak şekilde kategorilendirmiştir ve tüm çocuk hikâyelerinden toplam 40 adet eğitsel ileti kategorisi oluşmuştur. Her bir eserdeki eğitsel iletiler ve yer aldıkları metinler araştırmacı tarafından alan uzmanı 2 kişi ile kontrol edilmiştir. Araştırmacı ve alan uzmanlarının ortak kabulleri ile eğitsel ileti kategorilerine son hâli verilmiş ve çalışmanın veri toplama aracı aşağıda gösterildiği gibi oluşturulmuştur:

Tablo.2 Eğitsel İleti Kategorileri

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
Eİ-1	İnsanları sevmek	Eİ-21	Bencil olmamak
Eİ-2	Doğal yaşamı sevmek	Eİ-22	Farklı düşüncelere açık olmak
Eİ-3	Hayvanları sevmek	Eİ-23	Özdeşim kurmak
Eİ-4	Doğru iletişim kurmak	Eİ-24	Olumlu Düşünmek
Eİ-5	Kıskanç olmamak	Eİ-25	Sözünü tutmak
Eİ-6	Yardımsever olmak	Eİ-26	Değer bilmek
Eİ-7	Düşünceli olmak	Eİ-27	Sabırlı olmak
Eİ-8	Dürüst olmak	Eİ-28	Tutumlu Olmak
Eİ-9	Eğitime önem vermek	Eİ-29	Özür dilemek
Eİ-10	Paylaşımçı olmak	Eİ-30	Sağlıklı Beslenmek
Eİ-11	Kararlı olmak	Eİ-31	Okumaya önem vermek
Eİ-12	Cömert olmak	Eİ-32	Yazmaya önem vermek
Eİ-13	Güler yüzlü olmak	Eİ-33	Karar vermek
Eİ-14	Büyüklerle saygı göstermek	Eİ-34	Yalan söylememek
Eİ-15	Cimri olmamak	Eİ-35	Temiz olmak
Eİ-16	Sorumluluk sahibi olmak	Eİ-36	Duyarlı olmak
Eİ-17	Çalışkan olmak	Eİ-37	Öfkeli olmamak
Eİ-18	Hakkı Gözetmek	Eİ-38	Alay etmemek
Eİ-19	Düzenli olmak	Eİ-39	Cesaretli olmak
Eİ-20	Doğayı/çevreyi korumak	Eİ-40	Araştırmaya önem vermek

Bulgular ve yorum bölümünde yer alan değerlendirmelerde her eserde yer alan eğitsel iletiler veri toplama aracındaki kodu ile gösterilmiştir. Eğitsel iletilerin bulgular ve yorum bölümünde değerlendirilme sırası ile veri toplama aracındaki sırası aynı değildir. Hikâyelerin içinde yer alan kurguların bütünlüğüne göre eğitsel ileti izlencesi oluşturmak amacıyla, hikâyede tespit edilen ilk eğitsel iletiden itibaren kategori başlığı oluşturulmuş ve her yeni eğitsel ileti yeni bir kategori başlığı ile sıralanmıştır. Bu sebeple bulgular ve yorum bölümünde yer alan eğitsel iletilerin sırası farklılık gösterebilmektedir. Eğitsel iletileri içeren ve eserlerde yer alan metinler bulgular ve yorum bölümünde italik olarak yazılmıştır. Metin alıntılarında her bir alıntının başına yukarıdaki eğitsel ileti

Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma

kategori kodları eklenmiştir. Kodların sonuna doğrudan eğitsel iletiyi göstermek için (1), dolaylı eğitsel iletiyi göstermek için (2) rakamı yazılmıştır. Örnek olarak "Eİ-1.1" kodu "insanları sevmek" iletilerinin doğrudan olduğunu; "Eİ-26.2" "değer bilmek" iletilerinin dolaylı olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın inceleme nesnelere olan Koray Avcı Çakman'a ait 5 hikâye kitabı Tablo 1'de belirtilmiş olan yayınevinden temin edilmiştir. Kitaplarda yer alan her bir hikâye okunmuş ve incelenmiştir. İnceleme sonucunda tespit edilen eğitsel iletiler benzerlik ve farklılıklarına göre ayrı ayrı gruplanarak eğitsel ileti kategorileri oluşturulmuştur. Her eğitsel ileti ilgili kategorinin altına işlenmiş ve ilgili bölümlerde yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizinde daha derin bir işleme tabii tutulur. Betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temaların bu analiz sonucunda keşfedilebilmesi mümkündür. Betimsel analizde ise veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizdeki amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlendikten sonra bu betimlemeler açıklanır, yorumlanır ve neden-sonuç ilişkileri irdelenerek birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2013.) Çocuk hikâyelerindeki eğitsel ileti kategorileri araştırmanın başlangıcında belli olmadığı için çalışma sürecinde metinler okunup incelenirken içerik analizi ile bu kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler oluşturulduktan sonra kendi içlerinde bağlantıları doğrultusunda ve Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018) yer alan tema ve konu önerilerine göre üst kategoriler altında toplanmıştır. Eğitsel iletilerin birleştirildiği kategoriler şunlardır: "sevgiye yönelik iletiler, iletişime yönelik iletiler, kişisel gelişime yönelik iletiler, evrensel değerlere yönelik iletiler". Her hikâyenin içeriği analiz edilmiş ve eğitsel iletiler doğrudan ya dolaylı olarak kullanılma durumlarına göre tespit edilmiştir. Elde edilen eğitsel iletilerin sayısı tablolar içinde gösterilmiş ve tablolarda yer alan sayısal veriler betimsel analize tabii tutulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde beş adet çocuk hikâye kitabındaki toplam 56 adet hikâyede yer alan eğitsel iletiler değerlendirilmiştir.

"Dedemin Uçan Dairesi" Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu hikâye kitabında "insanları sevmek, doğal yaşamı sevmek, hayvanları sevmek, doğru iletişim kurmak, kıskanç olmamak, yardımsever olmak, düşünceli olmak, dürüst olmak, eğitime önem

vermek, paylaşımcı olmak, cömert olmak, güler yüzlü olmak, cimri olmamak, sorumluluk sahibi olmak, çalışkan olmak, geleneklere değer vermek, düzenli olmak, doğayı/çevreyi korumak, bencil olmamak, farklı düşüncelere açık olmak, özdeşim kurmak, okumaya önem vermek, duyarlı olmak” eğitsel iletileri tespit edilmiştir. Bu hikâye kitabında en sık kullanılan eğitsel ileti %17,46 oranı ile “hayvanları sevmek”tir. Yine sevgi temasına bağlı olabilecek biçimde” insanları sevmek” iletileri de %15,87 oranında öykülerde yer almıştır. Yazarın sevgiye yönelik eğitsel iletileri “insanları sevmek”, “hayvanları sevmek” ve “doğal yaşamı sevmek” bir arada düşünüldüğünde sevgiye yönelik toplam ileti sıklığı 30 yüzdesi 47,62’dir. “Dedemin Uçan Dairesi” hikâye kitabında yer alan iletiler dört ana kategori altında incelenmiş ve sevgiye yönelik iletilerin %47,62 oranı ile bu kitapta en sık yer verilen kategori olduğu tespit edilmiştir. Bu kategoriyi %30,16 oranı ile kişisel gelişime yönelik iletiler izlerken iletişime yönelik iletiler ve evrensel değerlere yönelik iletiler %11,11 ile aynı oranda yer almıştır.

“Sahibini Arayan Keman” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu hikâye kitabında “insanları sevmek, doğal yaşamı sevmek, hayvanları sevmek, kıskanç olmamak, yardımsever olmak, düşünceli olmak, paylaşımcı olmak, çalışkan olmak, doğayı/çevreyi korumak, olumlu düşünmek, sözünü tutmak, değer bilmek, sabırlı olmak” eğitsel iletileri tespit edilmiştir. Bu hikâye kitabında en sık kullanılan eğitsel ileti %24,14 oranı ile “değer bilmek”tir. Yine sevgi temasına bağlı olabilecek biçimde “insanları sevmek” iletileri de öykülerde %13,79 oranında yer almıştır. Yazarın evrensel değerlere yönelik eğitsel iletileri “değer bilmek”, “doğayı/çevreyi korumak”, “yardımsever olmak” ve “düşünceli olmak” iletileri bir arada düşünüldüğünde evrensel değerlere yönelik toplam ileti sıklığı 14 yüzdesi 48,28’dir. “Sahibini Arayan Keman” hikâye kitabında yer alan iletilerin yüzdesi dört ana kategori altında incelendiğinde kitapta en çok %48,28 oranı ile evrensel değerlere yönelik iletilerin yer aldığı görülmüştür. Bu kategoriyi %24,14 oranları ile kişisel gelişime yönelik iletiler ve sevgiye yönelik iletiler izlerken %3,45 oranı ile iletişime yönelik iletiler kitapta en az karşılaşılan kategori olmuştur.

“Yengeç Yazar” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu hikâye kitabında “insanları sevmek, doğru iletişim kurmak, yardımsever olmak, paylaşımcı olmak, kararlı olmak, doğayı/çevreyi korumak, sabırlı olmak, sağlıklı beslenmek, okumaya önem vermek, yazmaya önem vermek, karar vermek, temiz olmak, duyarlı olmak, öfkeli olmamak, alay etmemek,” eğitsel iletileri tespit edilmiştir. Bu hikâye kitabında en sık kullanılan eğitsel iletiler %13,95 oranı ile “hakkı gözetmek” ve “doğru iletişim kurmak”tır. Yazarın kişisel gelişime yönelik eğitsel iletileri “yazmaya önem vermek, öfkeli olmamak, paylaşımcı olmak, duyarlı olmak, sabırlı olmak, okumaya önem vermek, kararlı olmak, sağlıklı beslenmek, karar vermek ve temiz olmak” iletileri bir arada düşünüldüğünde kişisel gelişime yönelik toplam ileti sıklığı 22 yüzdesi 51,16’dir. “Yengeç Yazar”

Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma

hikâye kitabında yer alan iletilerin yüzdesi dört ana kategori altında incelendiğinde kitapta %51,16 oranı ile en çok kişisel gelişime yönelik iletilerin yer aldığı görülmektedir. Bu kategoriyi %20,93 oranı ile evrensel değerlere yönelik iletiler ve %18,60 oranı ile iletişime yönelik iletiler izlerken %9,30 oranı ile en az karşılaşılan kategori sevgiye yönelik iletiler olmuştur.

“Gülen Sakız Ağacı” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu hikâye kitabında “insanları sevmek, doğal yaşamı sevmek, hayvanları sevmek, doğru iletişim kurmak, kıskanç olmamak, yardımsever olmak, düşünceli olmak, eğitime önem vermek, paylaşımcı olmak, kararlı olmak, cömert olmak, büyüklere saygı göstermek, çalışkan olmak, doğayı/çevreyi korumak, olumlu düşünmek, değer bilmek, tutumlu olmak, sağlıklı beslenmek, yazmaya önem vermek, araştırmaya önem vermek” eğitsel iletileri tespit edilmiştir. Bu hikâye kitabında en sık kullanılan eğitsel ileti %20,63 oranı ile “insanları sevmek”tir. Yazarın sevgiye yönelik eğitsel iletileri “insanları sevmek, hayvanları sevmek, doğal yaşamı sevmek ve büyüklere saygı göstermek” iletileri bir arada düşünüldüğünde sevgiye yönelik toplam ileti sıklığı 24 yüzdesi 38,10’dur. “Gülen Sakız Ağacı” hikâye kitabında yer alan iletilerin yüzdesi dört ana kategori altında incelendiğinde kitapta %38,10 oranı ile en çok sevgiye yönelik iletilerin yer aldığı görülmektedir. Bu kategoriyi %31,75 oranı ile evrensel değerlere yönelik iletiler ve %28,57 oranı ile kişisel gelişime yönelik iletiler izlerken %1,59 oranı ile en az karşılaşılan kategori iletişime yönelik iletiler olmuştur.

“Sıra Sana da Gelecek” Adlı Eserde Yer Alan Eğitsel İletiler

Bu hikâye kitabında “insanları sevmek, doğal yaşamı sevmek, hayvanları sevmek, doğru iletişim kurmak, kıskanç olmamak, yardımsever olmak, düşünceli olmak, paylaşımcı olmak, kararlı olmak, büyüklere saygı göstermek, çalışkan olmak, doğayı/çevreyi korumak, bencil olmamak, olumlu düşünmek, değer bilmek, tutumlu olmak, alay etmemek, cesaretli olmak ve özür dilemek” eğitsel iletileri tespit edilmiştir. Bu hikâye kitabında en sık kullanılan eğitsel ileti %17,54 oranı ile “düşünceli olmak”tır. Yazarın kişisel gelişime yönelik eğitsel iletileri “kıskanç olmamak, bencil olmamak, çalışkan olmak, cesaretli olmak, paylaşımcı olmak, kararlı olmak, olumlu düşünmek ve tutumlu olmak” iletileri bir arada düşünüldüğünde kişisel gelişime yönelik toplam ileti sıklığı 19 yüzdesi 33,33’tür. “Sıra Sana da Gelecek” hikâye kitabında yer alan iletilerin yüzdesi dört ana kategori altında düşünüldüğünde kitapta %33,33 oranı ile en çok kişisel gelişime yönelik iletilerin yer aldığı görülmektedir. Bu kategoriyi %29,82 oranı ile evrensel değerlere yönelik iletiler ve %26,32 oranı ile sevgiye yönelik iletiler izlerken %10,53 oranı ile en az karşılaşılan kategori iletişime yönelik iletiler olmuştur.

Koray Avcı Çakman'ın Çocuk Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Değerlendirme

Koray Avcı Çakman tarafından ortaokul öğrencilerine yönelik yazılmış olan 5 hikâye kitabında, 40 eğitsel ileti kategorisi altında toplam 255 adet eğitsel ileti tespit edilmiştir. Bu eğitsel iletiler

aktarıma biçimlerine göre incelendiğinde 255 eğitsel iletiden sadece 3 tanesinin doğrudan aktarıldığı, yazarın diğer 252 iletiyi dolaylı bir şekilde aktarmayı tercih ettiği belirlenmiştir. Tespit edilen 40 adet eğitsel ileti kategorisi kendi içerisindeki benzerliklere göre 4 ana kategori altında sınıflandırılmıştır: “sevgiye yönelik, iletişime yönelik, kişisel gelişime yönelik, evrensel değerlere yönelik”.

Buna göre “insanları sevmek, hayvanları sevmek, doğal yaşamı sevmek ve büyüklere saygı göstermek” eğitsel iletilerinin ortak noktasının sevgi olduğundan hareketle bu eğitsel ileti kategorileri “sevgiye yönelik eğitsel iletiler” olarak sınıflandırılmıştır.

İletişim kategorisi altında ise “doğru iletişim kurmak, farklı düşüncelere açık olmak, özdeşim kurmak, sözünü tutmak, dürüst olmak, yalan söylememek, özür dilemek, güler yüzlü olmak, alay etmemek” eğitsel ileti kategorileri yer almaktadır.

En çok ileti kategorisine sahip olan ve 40 ileti kategorisinden 22’sinin yer aldığı “kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler” sınıfını ise bireyin kişisel gelişimine katkıda bulunacak nitelikte olan iletiler oluşturmaktadır: “çalışkan olmak, kıskanç olmamak, bencil olmamak, yazmaya önem vermek, kararlı olmak, olumlu düşünmek, okumaya önem vermek, öfkeli olmamak, cömert olmak, sabırlı olmak, eğitime önem vermek, sorumluluk sahibi olmak, tutumlu olmak, sağlıklı beslenmek, cesaretli olmak, cimri olmamak, düzenli olmak, karar vermek, araştırmaya önem vermek, temiz olmak, paylaşımcı olmak, duyarlı olmak”.

“Evrensel değerlere yönelik eğitsel iletiler” kategorisi ise 5 adet alt kategoriden oluşmaktadır: “düşünceli olmak, yardımsever olmak, doğayı/çevreyi korumak, değer bilmek, hakkı gözetmek”.

Tespit edilen eğitsel iletilerin alt kategorilerine, kullanım sıklıklarına ve aktarıma biçimlerine göre nasıl sınıflandırıldığı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo.3 Koray Avcı Çakman’ın Hikâyelerinde Yer Alan Eğitsel İletilerin Kullanım Sıklığı

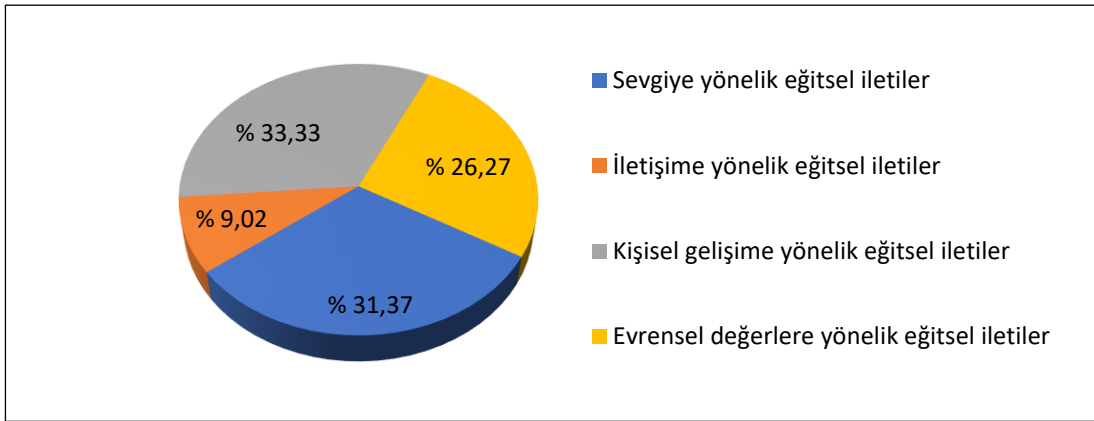
EİK	Eğitsel İleti Adı	Doğrudan Kullanılan Eğitsel İleti Sıklığı	Dolaylı Kullanılan Eğitsel İleti Sıklığı	Toplam Eğitsel İleti Sıklığı	%	Kategori
(Eİ-1)	İnsanları sevmek	0	40	40	15,69	Sevgiye yönelik
(Eİ-3)	Hayvanları sevmek	0	24	24	9,41	Sevgiye yönelik
(Eİ-7)	Düşünceli olmak	0	19	19	7,45	Evrensel değerlere yönelik
(Eİ-6)	Yardımsever olmak	0	18	18	7,06	Evrensel değerlere yönelik
(Eİ-17)	Çalışkan olmak	1	15	16	6,27	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-2)	Doğal yaşamı sevmek	0	14	14	5,49	Sevgiye yönelik
(Eİ-20)	Doğayı/çevreyi korumak	0	13	13	5,10	Evrensel değerlere yönelik
(Eİ-26)	Değer bilmek	0	11	11	4,31	Evrensel değerlere yönelik

Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma

(Eİ-4)	Doğru iletişim kurmak	0	9	9	3,53	İletişime yönelik
(Eİ-5)	Kıskanç olmamak	1	8	9	3,53	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-10)	Paylaşımçı olmak	0	7	7	2,75	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-18)	Hakkı Gözetmek	0	6	6	2,35	Evrensel değerlere yönelik
(Eİ-21)	Bencil olmamak	0	6	6	2,35	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-32)	Yazmaya önem vermek	0	5	5	1,96	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-36)	Duyarlı olmak	0	5	5	1,96	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-38)	Alay etmemek	0	4	4	1,57	İletişime yönelik
(Eİ-11)	Kararlı olmak	0	4	4	1,57	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-24)	Olumlu Düşünmek	0	4	4	1,57	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-31)	Okumaya önem vermek	0	4	4	1,57	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-37)	Öfkeli olmamak	0	4	4	1,57	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-12)	Cömert olmak	0	3	3	1,18	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-27)	Sabırlı olmak	1	2	3	1,18	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-13)	Güler yüzlü olmak	0	2	2	0,78	İletişime yönelik
(Eİ-29)	Özür dilemek	0	2	2	0,78	İletişime yönelik
(Eİ-8)	Dürüst olmak	0	2	2	0,78	İletişime yönelik
(Eİ-16)	Sorumluluk sahibi olmak	0	2	2	0,78	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-28)	Tutumlu Olmak	0	2	2	0,78	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-30)	Sağlıklı Beslenmek	0	2	2	0,78	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-39)	Cesaretli olmak	0	2	2	0,78	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-9)	Eğitime önem vermek	0	2	2	0,78	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-14)	Büyüklere saygı göstermek	0	2	2	0,78	Sevgiye yönelik
(Eİ-22)	Farklı düşüncelere açık olmak	0	1	1	0,39	İletişime yönelik
(Eİ-23)	Özdeşim kurmak	0	1	1	0,39	İletişime yönelik
(Eİ-25)	Sözünü tutmak	0	1	1	0,39	İletişime yönelik
(Eİ-34)	Yalan söylememek	0	1	1	0,39	İletişime yönelik
(Eİ-15)	Cimri olmamak	0	1	1	0,39	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-19)	Düzenli olmak	0	1	1	0,39	Kişisel gelişime yönelik

(Eİ-33)	Karar vermek	0	1	1	0,39	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-35)	Temiz olmak	0	1	1	0,39	Kişisel gelişime yönelik
(Eİ-42)	Araştırmaya önem vermek	0	1	1	0,39	Kişisel gelişime yönelik
Toplam		3	252	255	100,00	

Buna göre tüm eğitsel iletiler içinde “insanları sevmek” ileti %15,69 oranı ile en sık kullanılan eğitsel ileti kategorisidir. Onu %9,41 oranı ile “hayvanları sevmek” ileti takip ederken en sık karşılaşılan üçüncü kategori ise %7,45 oranı ile “düşünceli olmak” olmuştur. Kitaplarda sadece birer kez yer alan “farklı düşüncelere açık olmak, özdeşim kurmak, sözünü tutmak, yalan söylememek, cimri olmamak, düzenli olmak, karar vermek, temiz olmak ve araştırmaya önem vermek” eğitsel iletileri %0.39 oranları ile en az karşılaşılan iletiler olmuştur.

Şekil 1. Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerinde Yer Alan Eğitsel İletilerin Kullanılma Oranları

5 hikâye kitabında yer alan tüm iletilerin yüzdesi dört ana kategori altında yukarıda yer alan Şekil 1’de gösterilmiştir. Buna göre kitapta en çok %33,33 oranı ile kişisel gelişime yönelik iletiler yer almaktadır. Bu kategoriyi %31,37 oranı ile sevgiye yönelik iletiler ve %26,27 oranı ile evrensel değerlere yönelik iletiler izlerken %9,02 oranı ile en az karşılaşılan kategori iletişime yönelik iletiler olmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çocukların kişisel gelişimlerine katkıda bulunmaları nedeniyle çocuk edebiyatı eserleri özel bir öneme sahiptir. Çocuklara istendik davranışlar kazandırmak ve değer edinimi sağlamak amacıyla çocuk edebiyatı eserleri sıklıkla kullanılmaktadır. Bu davranışlar ve değerler genellikle eserlerde doğrudan değil dolaylı bir şekilde ifade edilir. Bu araştırma kapsamında Koray Avcı Çakman tarafından ortaöğretim öğrencilerine yönelik yazılmış 5 hikâye kitabı incelenmiş ve barındırdığı eğitsel iletilerin

tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu eğitsel iletilerin aktarılış biçimleri de detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Koray Avcı Çakman'a ait 5 hikâye kitabında yer alan 53 hikâye metninde toplam 255 adet eğitsel ileti tespit edilmiştir. Bu eğitsel iletilerin 85 tanesi kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler kategorisinde yer almaktadır. Bu kategoriyi toplamda 22 farklı eğitsel ileti türü oluşturmaktadır. Diğer kategorilere kıyasla en çeşitli kategori kişisel gelişime yönelik eğitsel iletilerdir. Buradan hareketle, Koray Avcı Çakman'ın çocukların kişisel gelişimine karşı çok yönlü bir yaklaşım sergilediği sonucuna varılabilir. Kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler, kişisel özelliklerin hem bireye hem de topluma fayda sağlayacak şekilde geliştirilmesini amaçlamaktadır. “Kararlı olmak”, “sabırlı olmak”, “sağlıklı beslenmek” gibi iletiler doğrudan bireyin kendi yararına yönelikken “cömert olmak”, “paylaşımçı olmak”, “duyarlı olmak” gibi iletiler bireyin diğer insanlar ile olan ilişkilerini geliştirmeye ve dolaylı olarak toplumsal fayda sağlamaya yönelik iletilerdir. Yazar, bu eğitsel iletileri eserlerinde doğrudan bir şekilde aktarmak yerine karakterleri ve olayları kullanarak dolaylı bir şekilde aktarma yolunu seçmiştir. Özellikle “Dedemin Uçan Dairesi”, “Gülen Sakız Ağacı” ve “Sahibini Arayan Keman” kitaplarında çocuk karakterler seçmesi ve onların aile yaşantılarını işlemesi çocuk okurların hikâye kahramanları ile özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Bunun yanında hikâyelerde anneanne, babaanne ve dede gibi rol model oluşturacak karakterlere yer verilmesiyle eğitsel iletilerin etkili bir şekilde aktarılması sağlanmıştır. Yazarın eserlerinde en çok kişisel gelişime yönelik iletilere yer vermesi ve bunları hikâyelerin doğal akışı içerisinde aktarması edebiyatı sadece bir sanat olarak değil aynı zamanda eğitim aracı olarak da kullandığının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Özdemir'in (2008) farklı bir çocuk edebiyatı yazarı üzerine yaptığı çalışma sonuçları, araştırmamızın bu yöndeki sonuçlarını desteklemektedir. Özdemir (2008), araştırmasında “aile büyüklerine yönelik eğitsel iletiler” başlığı ile kategori oluşturmuştur. Bu kategorinin altındaki eğitsel iletiler, çalışmamızdaki “kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler” kategorisindeki bazı eğitsel iletilerle benzerlik göstermektedir. “Paylaşımın gereği” eğitsel iletisi ile araştırmamızda yer alan “paylaşımçı olmak” iletisi niteliksel anlamda benzerlik göstermektedir. Özdemir (2008)'in çalışmasında “paylaşımçı olmak” iletisi daha çok duygu ve düşüncelerin paylaşımı anlamında kullanılırken araştırmamızda, sahip olunan nesnelere paylaşılması anlamında ele alınmaktadır. Her iki iletinin ortak yönü çocuğun kişisel gelişimini destekler nitelikte olmasıdır. Yine Özdemir (2008)'in çalışmasında yer alan “kararlılık ve istekliliğin başarıya etkisi” eğitsel iletisi, çalışmamızdaki kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler kategorisinin altında yer alan “kararlı olmak” iletisiyle, “kibir ve bencillikten kurtulabilmek” iletisi ise “bencil olmamak” iletisiyle özdeşleştirilebilir.

Koray Avcı Çakman'ın kişisel gelişime yönelik iletilerden sonra eserlerinde en sık yer verdiği ikinci kategori sevgiye yönelik eğitsel iletiler olmuştur. 80 adet ileti, dört farklı alt başlık altında

sevgiye yönelik eğitsel iletiler kategorisini oluşturmaktadır. Bu kategoriler, kullanım sıklıklarına göre sırasıyla şöyledir: “insanları sevmek”, “hayvanları sevmek”, “doğal yaşamı sevmek”, “büyükler saygı göstermek”. Buradan hareketle, yazarın sevginin insan hayatında mutlaka yer alması gerektiğini düşündüğü ve okuyucularına da bu mesajı aktarmayı hedeflediği söylenebilir. “İnsanları sevmek” iletişi, incelenen beş hikâye kitabında toplamda 40 kez kullanılmıştır ve tüm aktarımlar dolaylı bir şekilde yapılmıştır. “İnsanları sevmek” iletişi insan ilişkileri üzerinden işlenmiştir. Yazar bu iletiyi, özlem ya da sevgiyi ifade eden sözler kullanarak, insanların birbirleriyle kurduğu samimi ve dostça ilişkileri anlatarak ve hikâyelerde birbirini önemseyen karakterlere yer vererek aktarmayı tercih etmiştir.

İncelenen eserlerde sadece insanlara değil hayvanlara ve doğaya karşı duyulan sevgi de anlatılmaktadır. “Dedemin Uçan Dairesi”, “Sahibini Arayan Keman” ve “Gülen Sakız Ağacı” isimli hikâye kitaplarında birbirlerini, diğer insanları, hayvanları ve doğal hayatı seven bireylerden oluşan mutlu ailelere yer verilmiştir. “Yengeç Yazar” kitabında da yine benzer özelliklere sahip hayvan karakterler bulunmaktadır. Yazarın, huzur içinde ve mutlu bir şekilde yaşayan bu karakterlerin birbiriyle olan ilişkilerini anlatarak çocuk okurlarına sevginin önemini aktarmak istediği söylenebilir. “Sıra Sana da Gelecek” isimli kitap ise sevginin aktarılış biçimi açısından diğer kitaplardan farklılık göstermektedir. 12 adet korku hikâyesinin yer aldığı kitaptaki sevgiye yönelik 15 eğitsel ileti, %26,32 oranı ile en sık karşılaşılan 3. kategori olmuştur. Yazarın diğer kitaplarından farklı olarak bu kitapta mutlu aileler ve sorunsuz yaşamlar yer almamaktadır. Hikâyelere gergin ve korku dolu bir atmosfer hâkim olmasına rağmen yazar sevgiye yönelik eğitsel iletiler kategorisini oluşturan her dört iletiye de başarılı bir şekilde yer vermiştir. Bu durum da yazarın sevginin varlığına her koşulda önem verdiğini göstermektedir.

Koray Avcı Çakman’ın eserlerinde %31,37 oranında bulunan sevgiye yönelik eğitsel iletiler diğer çocuk edebiyatı yazarlarının eserlerinde de kullanılmaktadır. Köse (2011)’nin hazırladığı “Muzaffer İzgü’nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Serisindeki Eğitsel İletiler” isimli çalışmada da Muzaffer İzgü’nün hikâye kitaplarında sevgiye yönelik eğitsel iletiler olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmadakinden farklı bir sınıflandırma yapılmış olsa da, tespit edilen eğitsel iletiler ve Koray Avcı Çakman’ın hikâyelerinde tespit edilen iletiler ortaklık göstermektedir. Köse (2011), sevgiye yönelik iletileri üç farklı kategoriye ayırmıştır: “Arkadaşlık- dostluk”, “aile- aile sevgisi”, “sevgi- saygı”. Bu iletilerle de benzer olarak arkadaşların ve ailenin önemi, onlarla yakın ve sağlıklı ilişkiler kurulması ve insanların birbirlerini sevmeleri gerektiği aktarılmıştır. Akçay (2015)’in hazırladığı “Samed Behrengi’nin Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmada da incelenen eserlerde sevgiye yönelik iletiler bulunmuştur. Yine bu çalışmadan farklı bir sınıflandırmaya gidilerek sevgiye yönelik üç eğitsel ileti kategorisi (sevgiye değer vermek, arkadaşlık- arkadaş sevgisi, anne

sevgisi) kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler kategorisi altında yer almıştır. Samed Behrengi'nin eserlerinde tespit edilen "sevgiye değer vermek" iletileriyle hayvan ve doğaya karşı duyulan sevgi ifade edilmektedir. Bu yönüyle, araştırmamızda yer alan "hayvanları sevmek" ve "doğal yaşamı sevmek" iletileri ile özdeşleştirilebilir. Söz konusu iletiler de bu çalışma ile benzer olarak dolaylı bir şekilde aktarılmıştır. Cesur (2015)'un hazırladığı *"Mavisel Yener'in Çocuklara Yönelik Öykülerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma"* isimli çalışmada da sevgiye yönelik eğitsel iletiler üç farklı kategori altında sınıflandırılmıştır: "sevgiye değer vermek", "çocuğa değer vermek", "dostluğa önem vermek". "Sevgiye değer vermek" kategorisi altında en çok hayvanları ve doğayı sevmek iletileri yer alırken bir iletiyle de aile üyelerinin birbirlerine karşı duyduğu sevgi konu edilmiştir. "Çocuğa değer vermek" iletileri ise çocuklara karşı duyulan sevginin ifadesi ile eserlerde yer almıştır. "Dostluğa değer vermek iletileri" ise yine sevgiyle bağlantı kurularak insanlar ve hayvan karakterler arasındaki ilişkiler üzerinden aktarılmıştır. Benzer iletilerin yer alması ve bunların genellikle dolaylı bir şekilde aktarılmasıyla Cesur (2015)'un araştırmasının araştırmamız ile benzer sonuçlara sahip olduğu söylenebilir. Barış (2011)'in *"Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitsel İletiler"* adlı çalışmada da Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarında, sevgiye, insani değerlere, hayvan ve doğa sevgisine, aile bireyleri arasındaki bağlılık ve sevgiye yönelik iletilere rastlandığı tespit edilmiştir. Işık (2017) tarafından hazırlanan *"Karakter Eğitimi Açısından Mevlâna İdris Zengin'in Hikâye Ve Masallarında Eğitsel İletiler"* isimli çalışmada da sevgi, "duygu ve düşüncelerin ifadesine yönelik eğitsel iletiler" kategorisi altında yer alan "anne babaya sevgi", "övgü ve şefkat", "arkadaşlık ve arkadaş sevgisi", "hayvan sevgisi", "doğa sevgisi" gibi alt iletiler aracılığıyla aktarılmıştır. Araştırmamız ile benzer olarak, bu çalışmadaki "duygu ve düşüncelerin ifadesine yönelik eğitsel iletiler" kategorisi de incelenen eserlerde en sık karşılaşılan ikinci kategori olmuştur. Koray Avcı Çakman'ın eserlerindeki eğitsel iletiler üzerine bir başka çalışma Yılmaz (2017) tarafından yapılmıştır. *"Koray Avcı Çakman'ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler"* isimli çalışmadaki inceleme nesnelere ile araştırmamızın inceleme nesnelere ortaklık göstermektedir. Yılmaz (2017)'in çalışmasında eserlerde yer alan ekoeleştirel eğitsel iletilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmamız ile kategorilendirme anlamında farklılık gösterse de elde edilen sonuçlar açısından ortak yönleri sahiptir. Yılmaz (2017)'in çalışmasındaki insan merkezli bakış açısına yönelik iletiler, araştırmamızdaki sevgiye yönelik eğitsel iletiler kategorisi ile ortak iletilere sahiptir.

Koray Avcı Çakman, incelenen eserlerinde sevgiye yönelik iletilerden sonra en çok evrensel değerlere yönelik eğitsel iletileri kullanmıştır. 67 adet eğitsel ileti 5 farklı alt kategoriye aittir. Bu kategorinin eserlerde %26,27 oranında kullanılması yazarın evrensel değerlere de en az diğer kategoriler kadar önem verdiğini göstermektedir. Evrensel değerlere yönelik iletiler içerisinde en çok "düşünceli olmak" ve "yardımsever olmak" iletileri kullanılmıştır. "Yardımsever olmak" eğitsel iletileri

çok yönlü bir biçimde işlenmiştir. Sadece aile bireylerine değil arkadaşlara, yaşlılara, hayvanlara hatta yabancılara karşı da yardım sever olunması gerektiği farklı hikâye kurguları ile anlatılmıştır. “Sıra Sana da Gelecek” hikâye kitabında ise hikâyeler korku hikâyesi olduğu için “yardımsever olmak” iletisinin aktarımında diğer kitaplardan farklı bir yol izlenmiştir. Bu kitapta yer alan hikâyelerde yardımsever olunmaması durumunda kişilerin başına gelebilecekler ve bu durumun kişiye hissettirecekleri anlatılmıştır. Daha önceki kategoriler gibi bu kategoriye ilişkin sonuçlar da yapılan diğer çalışmalar ile ortaklık göstermektedir. “Koray Avcı Çakman’ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler” (Yılmaz, 2017) isimli çalışmadaki “Kentlerde evler doğaya zarar verilerek yapılır.” eğitsel iletisi ile araştırmamızdaki “doğayı çevreyi korumak” iletisi inceleme nesnelерinin ortak olmasından kaynaklı olarak aynı cümle ile ifade edilmiştir:

(Eİ-20.2) “Zavallı gülen sakız ağacımız gözümün önünde yerde yatıyordu. O günkü hüznümü hiç unutamam. İşte o gün söz verdim kendi kendime: Bahçesinde bir sürü sakız ağacı olan bir evim olacaktı büyüyünce ve kimse, ama kimse kesemeyecekti ağaçlarımı.”(GSA,2016:17)

İnceleme nesnelерinde en az karşılaşılan eğitsel ileti kategorisi iletişime yönelik iletiler olmuştur. İletişime yönelik iletiler toplamda 23 kez kullanılmasına rağmen 9 alt başlık altında yapılandırılmıştır. Yazar okurlarına iletişimin önemini dolaylı olarak sezdirebilmek amacıyla birbirinden farklı dokuz durum oluşturmuş ve bu kanalla iletişimin önemini aktarmıştır. Bu sonuç da yazarın, iletişimin insan hayatında büyük bir anlama sahip olduğunu ve yazarın bu yönde düşünce taşıdığını göstermektedir. Bu kategori içerisinde, “doğru iletişim kurmak” kullanım sıklığı açısından %3.53 oranı ile ilk sırada bulunmaktadır. Bu ileti, konuşma esnasında insanların birbirlerini yanlış anlamaları kurgusu üzerinden işlenmiş ve bunun neticesinde ortaya çıkan rahatsızlıkların ifade edilmesiyle ele alınmıştır. Doğru iletişim kurulamaması iki taraftan birinin üzülmeye ve kırılması ile neticelenmiştir. Bunun sonucunda da özür dileme eylemi gerçekleştirilerek doğru iletişim kurmanın önemi pekiştirilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2018) yer alan kök değerlerden “adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik” Koray Avcı Çakman’ın eserlerinde rastlanan eğitsel iletilerle örtüşmektedir. Değerler açısından Çakman’ın ortaokul öğrencilerine yönelik hikâyelerinin, MEB’in tüm öğretim programlarında bir hedef olarak gösterdiği “Değerlerimiz” teması ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Koray Avcı Çakman’ın eserlerinde yer alan eğitsel iletilerin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu çalışma, araştırmanın bulguları ve varılan sonuçlar ışığında eğitsel iletiler üzerine yapılacak yeni araştırmalara kaynaklık edebilir.

Koray Avcı Çakman'ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma

Eğitsel ileti dağılımı dikkate alınarak özellikle Türkçe derslerinde ve diğer derslerde ya da bunun dışında okul dışı okuma süreçlerinde oluşturulması hedeflenecek çeşitli eğitim/öğretim ortamlarına araştırma bulguları ve sonuçları ile katkı sağlanabilir. Özellikle öğretmenlerin araştırmanın inceleme nesnesinde yer alan kitapları ders içi ve dışı çalışmalarda kullanması durumunda etkinlik geliştirme faaliyetlerinde araştırma bulgularından yararlanılabilir.

Koray Avcı Çakman'ın eserlerinde gündelik hayata yer vermesi ve gerçekçi karakterler kullanması çocuk okurların karakterler ile özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir ve çocuğun eğitsel iletileri içselleştirmesine katkıda bulunabilir. Bu nedenle Koray Avcı Çakman'ın hikâye kitaplarının hem ebeveynler hem de eğitimciler tarafından değer aktarımında etkili bir araç olarak kullanılması beklenmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer alan yetkinlikler doğrultusunda öğrencide oluşması ve geliştirilmesi beklenen özellikle "anadilde iletişim, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik" başlıklarını taşıyan yetkinlik çalışmalarına yönelik olarak geliştirilecek eğitim/öğretim ortamlarında araştırmanın verileri kullanılabilir.

"Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik" değerleri üzerine ders içi ve ders dışında yapılacak çalışmalarda araştırma verilerden faydalanılabilir.

Bu çalışmada, Koray Avcı Çakman'ın ortaöğretim öğrencilerine yönelik yazmış olduğu araştırmanın inceleme nesnelere oluşturulan 5 kitap anlatım ve içerik açısından belirlenen hedef kitleye uygundur. Bu nedenle eserler söz konusu hedef kitleye tavsiye edilebilir.

Hedef kitleye yönelik eser yazan diğer çocuk edebiyatı yazarlarının eserleri de çalışmamızdaki yöntem doğrultusunda ele alınıp incelenebilir. Bu şekilde Türkçe çocuk edebiyatının kurgusal eserlerinde değer/tema ve eğitsel ileti durumuna yönelik genelleme bir tespit yapmak da sağlanabilecektir.

Kaynakça

- Raths, Louis E., Harmin, Merrill, and Simon, Sidney B. (1966). *Values and Teaching Columbus*, Ohio: Charles E. Merrill Books, Inc., Pp. IX +275.
- Beck, C. (1990). *Better Schools: A Values Perspective*, London, Falmer Press.
- Halstead, M. and Taylor, M. (2008). *Values in Education and Education in Values*. London: The Falmer Press.
- Fraenkel, J.R. (1977). *How to Teach about Values: An Analytical Approach*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Shaver, James P., Strong , William S. (1976). *Facing Value Decisions: Rationale-Building for Teachers*. Wadsworth Publishing Company.
- Gibbs, Linda J.; Earley, Edward J. (1994). *Using Children's Literature To Develop Core Values*. Bloomington: The Phi Delta Kappa Educational Foundation.

- Covaleskie, John F. (1992). Discipline and Morality: Beyond Rules and Consequences. *Education Forum*, Vol. 56, No. 2, 173-83.
- Taylor, F. (2015). Content Analysis and Gender Stereotypes in Children's Books. *Teaching Sociology*, Vol. 31, No:3, 300-311.
- Brinker, M. (1995). "Theme and Interpretation" in Bremond, C., J. Landy and T.Pavel (eds) *Thematics. New Approaches*. New York: State University of New York Press: 33-44.
- Brooks, C. et al. (1975). *An Approach to Literature, 5th ed.* Prentice Hall.
- Stoodt, B., Amspaugh, L., Hunt, J. (1996). *Children's Literature: Discovery for a Lifetime*. USA: Gorsuch Scarisbrick, Publishers.
- Lukens, R. (2007). *A Critical Handbook of Children's Literature. 8th ed.* USA: Allyn & Bacon, Incorporated.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Özdemir, G. (2008). *Sevim Ak'ın Hikâye Ve Romanlarında Yer Alan Eğitimsel İletiler*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Köse, S. (2011). *Muzaffer İzgü'nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" Serisindeki Eğitimsel İletiler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Akçay, S. (2015). *Samed Behrengi'nin Hikâyelerindeki Eğitimsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Cesur, E. (2015). *Mavisel Yener'in Çocuklara Yönelik Öykülerindeki Eğitimsel İletiler Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Barış, G. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanlarındaki Eğitimsel İletiler*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Işık, M. (2017). *Karakter Eğitimi Açısından Mevlâna İdris Zengin'in Hikâye Ve Masallarında Eğitimsel İletiler*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Yılmaz, H. D. (2017). *Koray Avcı Çakman'ın Eserlerinde Çocuklara Yönelik Ekoeleştirel İletiler*. Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Extended Abstract

Introduction

The concept of educational message has profound importance in disciplines regarding social sciences. It is also possible to evaluate it in conjunction with many disciplines related to the educational field. The concept of educational message which is distinguished with its role in the improvement of listening and reading skills can be further discussed by associating it with values and theme concepts.

Values generally refer to something which is perceived worthy (e.g. beauty, righteousness, love, honesty, and loyalty) on the grounds of personal or social preferences. From this point of view, values education has a significant influence on children's literature. Children can comprehend the meaning of values by reading stories and thinking about the characters and situations partaking in the literature. For these reasons, literary works for children are used as a means of values education. Values appear in literary works through themes and educational messages.

Considering that children's literature is used as a means of values education, the themes of children's literature books written in line with this purpose include values, inevitably. Educational messages play an important role in teaching values through themes.

The purpose of this research is to determine educational messages in children's stories written by Koray Avcı Çakman and to classify these educational messages in terms of teaching. In addition, it is also aimed to determine for which purpose these educational messages are used and categorize the educational messages in accordance with these purposes.

Method

The study was performed by the case study which is a qualitative research method. The embedded single case study method was used as the design of research. This method is preferred for the researches in which a case study contains more than one sub-unit of analysis. Because the educational messages partaking in Koray Avcı Çakman's stories form a single case and each sub-category of this case constitutes the embedded single case, the design of research is the embedded single case study.

The objects of study include the author's stories. As the data collection method, a criteria list indicating 40 different educational messages was prepared. Educational messages which form the data of the research was evaluated by content analysis.

As educational message categories were not clear at the beginning of the research, they were formed by content analysis within the process. The content of each story was analysed, and educational messages were determined according to their use; explicit use or implicit use. The number of educational messages is shown in the tables and the numerical data in the tables were subjected to descriptive analysis.

The five storybooks of Koray Avcı Çakman were supplied from the publisher mentioned in Table 1 and each story in the storybooks was read and analysed in detail. The educational messages were classified according to their similarities and differences and by this way category list was formed. Each educational message was clustered under the relevant category and interpreted with the relevant sections.

Result and Discussion

Literary works for children have a special importance since they make contribution to children's personal development. Children's literature is used to provide children with desirable behaviours and value acquisition. Generally, these behaviours and values are implicitly expressed in literary works. In this research, five storybooks written for children by Koray Avcı Çakman are analysed, and it is aimed to determine the educational messages which stories contain. The ways of using these messages were also examined in detail.

It was determined that there were 255 educational messages in these five storybooks. 85 of them were in the category of personal development-oriented messages. This category consisted of 22 different types of educational messages. Comparing to other categories, the category of personal development-oriented messages had a more variety of educational messages. Thus, it can be inferred that the author had a multi-directional approach toward personal developments of children. These types of educational messages have the purpose of improving personal characteristics for the benefit of an individual and society.

The category of love-oriented messages was the second most frequent category in the author's storybooks. This category consisted of 80 educational messages. Not only love for human but also love for animal and nature were mentioned in the books.

There were universal values-oriented messages on the third place. 67 educational messages belonged to five different kinds of sub-category. This category appeared in storybooks with 26.27% frequency rate.

The least frequent educational message category was communication-oriented messages. This category was used 23 times in total and it can be concluded that communication-oriented messages were less likely than other categories to be seen in story books.